

Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

ЭНГСИЭЛИ

• Нам улууһун хаһыата • 1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ •

1999 с.
Балаан ыйын
9
күнэ
чэппиэр
№ 111 (8640)

“Тыл - омок баар-суох сыаннаһа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биридди норуот бэйэтин ураты майгынаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр сувереннай бырааптаах.”

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

БЭҔЭҔЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

(Улуус баһылыгы мунһабыттан бэлиэтээһиннэр)

Улуус киини десадытаргар ас-үөл бордодукталарын атылыһы, хааччыны боппуостарынан дьарыктаналлар.

Нам селотун ортоугар баар күөлү түһэригэ үлэ барар.

Баһылык Д.П. Корякин, экономика управлениетын нач. Н.И. Тарасова кладбицены бэрэздэтээһингэ сорууда ылылар.

Үөдэйдээри 2 №-дээх постка 8,4 кг. көлөппүнэни үргээн илдьэ иһэр Дьокуускай куорат урдустара тутулуһулар.

Кэмниэ-кэнэбэ СХТ котельнайын тутуһуу бу нэдиэлэргэ оһоһулуохтаах.

Оскуола аһыһыннылар эрэри, үрдүкү кылаас оҕолоро дуоҕа бар быһыһытын хортуоппуй хостоһуһуугар сылдыһаллар. Нам селотун на чальнай оскуола тымныһытын сибээстээн сабыллан турар.

«Сахабулт» Анаабыртан табатин адалар. Улуус дьаһалтатын эргингэ отдела ити тэрилтэни кытта сибээстээн киһилэргэ 35 солк. этинэн сабылыах тэрилтэлэри хааччыһыгар сорууда бэрилиннэ, элбэх эт кэлэр түбэлтэтигэр нэһилиһиньэ атылыһахтаах.

Доруобуйа харыстабылын министрствотыттан комиссия кэлин I Хомустаах, Партизан, Граф Бизрагин балыһаларын бэрэбиэркэлээтэ. Бу нэдиэлэргэ сага министр И.Я. Егоров кэлэ сылдыһахтаах.

Ааспыт нэдиэлэргэ 7 киһини ытыгырда.

Чесотка (кыһылаах ымынах) күөрэйбитин хас да түбэлтэ бэлиэтэннэ.

Пенсионнай фонга усунуоһу хомуйуу от ыйыгар 94, атырдыах ыйыгар 84 бырыһыан эрэ туоллулар. Персонифицированнай учуоту ыһыһыга соро дьаһалтала ситэ үлэлэспэттэр. Итилэргэ ыстараап түһэриллэр көрүллэр.

Үлэлэбэт пенсионердарга айанныр толуоннары биэри салһанар. Билинги турутуан 70-ча уу суолунан, 30-ча самолетунан айанныр толуоннар бэрилиннэлэр. Маны тэнэ босхо эмп бэриллэр.

Нам улууһугар баһаар буолуутун түбэлтэлэр республика көрдөрүүтүнэ үрдүк. Ааспыт сыллааһар 74 бырыһыанан элбэх. Ити иһин улууспут республикада оһуобай учуокка ылыһынна.

Бөтүг баһылыга И.П. Кайгародов 300 солк. баһаартан сэрэхтээх буолууу утары охсуһууга мөлтөх үлэтин иһин ыстарааптанна. Биридди ыһыһын кэрийэ сылдьан баһаартан сэрэхтээх буолууу туһунан иһин баттаты үгүс нэһиликтэргэ ыһыһылыбат. Үөдэйдэр эмиз баһаартан сэрэхтээх буолуууу балаһыанһалара мөлтөх. I Хомустаахха тутулар котельнайы баһаарынайдар ирдэбилгэ эппиэт-тэбэттин иһин тохтотор былааннаахтар.

Намга спортнай сааланы туууга икки вариант баар: МПМК гараһын көһөрөн аҕалыы эбэтэр адыас сагалыһтан тууу. Бу саала устата 60, туората 18, үрдүгэ 7,5 м. буолуохтаах. Спортнай саала тутулар миэстэтин кыһайан быһара иликтэр.

Алдан улууһугар мас кардиитигэр үлэ миэстэргэ көстүөх курдук.

Салбаг, Арбын, Партизан, Таастаах окко сезоннаағы былааннарын толордулар, оттон I Хомустаах, Хамаһатта, Модут, Бөтүг былааны толорууга чугастар. Уруккутун курдук Никольская 37, II Хомустаах 43 бырыһыан оттоон иһэллэр, тиһэххэ соһуллаллар.

Хомуур үлэтэ үгүннээн турар. I га сиртэн ортогунан 6 цн. туораахтаах культура хомуллар, гектаран 95-100 тн. хортуоппуй хостонор. Ол оннугар оһуруот аһын үүнүүтэ мөлтөһөр.

Баһылык А.Н. Ядрев тыа хаһаайыһыбатын управлениетын үлэһиттэргэ олус мөлтөхтүк, сылыбатык, көһө суохтук үлэлиллэрин ыйда.

Үгүс оттоһор ходоһа туһанылыһыбакка хаалар туруктаах. Сорох алаастар, өрүс арыһыла чөмүччү үүнэн долгулдуһа тураллар. Элбэх сайылык эмиз туһанылыһыбат. Балары көрөн-истэн туһааннаахтарга дьаһал ыларыгар сир комитетыгар сорууда бэрилиннэ.

Намнаағы гимназия тутулууугар I мөл. солк. үп бэрилиннэ.

Таастаахха «Учурдар» тахсан үлэлиллэр кэтэһиллэр.

Улууска 2000 сылга гаастааһын үлэтин программатын онорууга 10 хонуктаах болдоһо бэрилиннэ.

Кыстыкка бөлэмненигэ тэриллибит комиссия үлэтин мөлтөһө ыйыһынна.

Г. ЭВЕРСТОВ бэлиэтэннэ

ҮӨРЭХ СОНУНА

Арбын орто оскуола тыгар (дир. Обутов А.А.) котельнай өрөмүөнэ ситэриллэ сылдыһар. Ол үрдүнэн балаан ыйын 6 күнүттэн итин бэриллэн, на чальнай кылаастар үөрэхтэрин сағалаатылар. Оттон 5-тэн 11 кылаастар үөрэнэччилэрэ практикаларын кэмгигэр баһынай хаһаайыһыбаларыгар хортуоппуй хомууругар үлэли сылдыһаллар. Орто сүһүөх сорох кылаастара кыһынғы аһыһыка анаан отон үргүүллэр.

Быйылы үөрэх дьылыгар Леонтьева Л.Н. социальной педагогунан үлэтин сағалыа. Маны таһынан оскуола математика, нуучча тылын предметтэригэр уонна физкультура үөрэтэр учууталлар тийибэттэр. Манна көпсэтиһин бара турар.

Бэйэ информ.

Улуус дьаһалтатыгар

ҮЛЭ УРУККУ РЕЖИМИГЭР КӨҔҮҮ ТУЬУНАН

Сайынғы кэм бүппүтүнэн сибээстээн манһыгы дьаһайабын:
1. 1999 с. балаан ыйын 1 күнүттэн улуус бары предприятиялара, тэрилтэлэрэ үлэ урукку режимигэр көһөллөрүгэр.
2. Улуус баһылыгы 1999 с. от ыйын 8 күнүнээри 690 №-дээх «Үлэ сайынғы режимигэр көһүү туһунан» дьаһалын күүһүн сүтэрибитинэн ааһарга.
3. Бу дьаһал туолуутун хонтуруолааһыны улуус дьаһалтатын тэрийэр-правовой управлениетыгар (Сивцев К.Е.) сүктэрэргэ.

Улуус баһылыга А.Н. ЯДРЕЕВ

БЭЛИЭТЭММИТ ДЬАҺАЛЛАР ТУОЛБАТТАР

Балаан ыйын 6 күнүгэр сүөһү уоруутун, баһаары уонна наркотиктарынан сокуоннаа суох эргинини сэрэтэр үлэлэри сүрүннүүр улуустаағы комиссия учараттаах мунһабын улуус дьаһалтатын баһылыга, комиссия председатели А.Н. Ядрев салайан кытта.

ИДЬУО начальнын эбээһинэһин толороочу Эверстов С.И. ааспыт нэдиэлэтээһи үлэни информациялаата.

Ааспыт ый 30 күнүгэр 1 №-дээх Нам—Дьокуускай трассатыгар мыраан үрдүнээһи постка Хатырык нэһилиэтин дьаһалтата, суолу тутар, өрөмүөннүүр «Нам» ГУП, 2 №-дээх Үөдэй—Кангалаас постка Нам с. дьаһалтатын массына уонна киһитэ, ветстанция дьуһуурустубалы тахсыбатылар.

Бу ый бүтэһик күнүгэр постар толору састаабынан үлэлээтилэр.

Балаан ыйын 1 күнүгэр 1 №-дээх постка лесхоз, ЖКХ МУ НУ, 2 №-дээх постка Хамаһатта нэһилиэтин дьаһалтата, сир комитетта кыттыбатылар.

Балаан ыйын 2 күнүгэр 1 №-дээх постка I Хомустаах дьаһалтата, 2 №-дээх постка Партизан нэһилиэтин дьаһалтата дьуһуурустубалыры надалаабынан аахпатылар.

Балаан ыйын 3 күнүгэр 1 №-дээх постка бары таһытылар. 2 №-дээх постка Бөтүг нэһилиэтин дьаһалтатыттан киһи кэлбэтэ.

Балаан ыйын 4 күнүгэр 1 №-дээх постка «Эрэл» УПК-тан киһи кыттыбата.

Балаан ыйын 5 күнүгэр 1 №-дээх постка Хатын Ары нэһилиэтин массына, 2 №-дээх Модут нэһилиэтин дьаһалтата кэлбэтиллэр.

Балаан ыйын 6 күнүгэр 1 №-дээх постка ЖКХ МУ НУ киһитэ, Хамаһатта нэһилиэгиттэн массына тахсыбатылар. 2 №-дээх постка сир комитетта дьуһуурустубалабата. ИДЬУО сотрудниктара бары күннэргэ график быһыһынан сырытылар.

Балаан ыйын 5 күнүгэр 2 №-дээх постка куораттан сылдыһар УАЗ массына тохтотулунна. Массынаалаахтаран көлөппүнэ былдыанна уонна дьыала тэрилиннэ. 2 №-дээх постка Мохсоболлоох сайылыгыттан ньириэ сүттэ. Бу дьыала ирдэбил үлэтэ ытыллаллар.

1 уонна 2 №-дээх постарга нэдиэлэ устатыгар 1416 массына, мотоцикл бэрэбиэркэлэн-

нэ. ГИБДД 14, налоговой инспекция 2 боротокуолу толордулар. 11 техника тутулуһна, 6 итирик водитель түбэстэ.

Бу күннэргэ 5 өрүттээх операция ытыллар. Улуус хоту уонна собуруу өттүлэригэр рейдэлэр ытыллылар. Тутулуһбут мотоцикллары атыга таһаары быһаарыһына.

Кэлин дьуһуурустуба тахсааччылар электрическэй фонардаах сырытылар. Өрүс кыһайан хонтуруоламат. Сибээс олохтоммото. Дьуһуурустуба тахсар милиция сотрудниктара толору экиперовкалара, сэбилэнилэрэ хааччылыбата. Дьуһуурустуба тахсыахтаах дьонго өйдөбүннүк ситэ тиэрдилибэтэ.

Арыгыны тизммит массына тутулуһна. Нэһиликтэргэ арыгынан түүгнү кэмгэ эргинэр пууннар баалара биллэр. МВД иһинэн Горнай—Мэнгэ-Хангалас-Нам улуустарыгар сүөһү уоруутун утары үлэлиир оперативнай бөлөх тэрилиннэ. Онно биһигиттэн икки киһи киһирдэ — I Хомустаах учоһун сүөһүтүн сүтүүтүгэр уорбалаһан, Горнайга тийээн тутулуһбут ыччаттар билиммиттэр. Нэдиэлэ устатыгар нэһиликтэр баһылыктарын кытта үлэ ситэ ытылыһыбата. Итилэр тустарынан информацияға этилиннилэр.

Штаб мунһабаһар ыһыһылыбыт быһаарылар үгүс пууннара кыһайан туолбатахтара бэлиэтэннэ. Инникитин ити итэбэстэри туоратар уонна сага соруктары туруорар быһаарылар ыһыһылар.

Дьуһуурустуба тахсааччылар арыгылаһыннарын тохтотуу.

ИДЬУО личнай састаабын ортоугар иитэр-үөрэтэр үлэни күүһүрдүү.

Наркотиктар үүнэр сирдэрин хаһаайыннара кыһайан араһаччылаабатахтарына, буруйдаахтары «административнай буруйдар тустарынан» РФ Кодексын 99-1 ыстатыһынан кыра хамнас алын кэмэйинэн ыстарааптааһыны олохтоһун.

Күһүн кэлэн, салгын сөрүүкэбит, түүһүн хараһарбыт кэмгигэр сүөһү уоруйахтары сэрэтигэр үлэ күүһүрэрэ ирдэнэр. Сорох нэһиликтэр, тэрилтэлэр техникаларын уонна дьоннорун дьуһуурустуба кыһайан таһаарбаттар. Итинник тэрилтэлэр салайааччыларын, бириддиһэн дьону кытта иитэр-өйдөтөр үлэни күүһүрдүөххэ.

В. СЫРОМЯТНИКОВ

АҔЫҔАХ ТЫЛ МИННЬИГЭС

Быйылы республиканскай экологическай «Урожай-99» быһыһыта Салбаг орто оскуолатын эдэр экологтара (учуутал Н.Н. Сивцева) кыһыннылар. 7 кыл. үөрэнэччитэ Петров Алеша «Скворечник» номинацияға 1 миэстэни ылла. Уопсай түмүккэ 400 солк. бириэстээх биһирэбил миэстэргэ таһытылар, былырыһынғы көрдөрүүлэрин чингэтиллэр.

Улуус иһигэр сүүрэр автобустар хортуоппуй хостоһуһуугар оскуола оҕолорун, студенттары таһалларынан, маршрутунан сырыһыла быстах кэмгэ, быһа холуйан балаан

ыйын ортоугар диэри, тохтоото. Ардах мэйһидэбэтэһинэ итинтэн эрдэлиэн сөп.

ИДЬМ министр бирикэһинэн Нам улууһунаағы баһаары утары охсуһар государственнай сулууһа баһаарынай надзорун инспекциятын начальнын Колпашников Иннокентий Васильевич ананна.

1 №-дээх бэрэбиэркэлиир постка балаан ыйын 7 күнэ үүнэр түүнүгэр 3 ч. сағана куораттан иһэр «Жигули» массына тохтотон көрүү түмүгэр 6,2 кг. көлөппүнэ был-

дыанна. Куорат эдэр олохтохторо, 2 уол, 2 кыыс, билигин көрдөрүү биэрэллэр. Кинилэри мил. лейт-ра. Граф Бизрагинээһи участковой инспектор Кузьмин П.С., дознаватель Кокорев Д.С. уонна айылда комитеттэн дьуһуурустуба тахсыбыт инспектор Кривошапкин А.Н. туттулар.

Никольскайга баар улуустаағы сир музейа гааска холбоһно, итигэ бэрилиннэ.

«Быткомбинат» КП үлэһиттэргэ бука бары хортуоппуй хомуйуу хампаанһа тыгар үлэли сылдыһаллар.

М.И. Терютин олодун суолун туһунан чэхчы астына көпсизхэ сөп, оннук элбэх кардиес кэмнэргэ үлэлээн-хамсаан, олодон кэллэ. Төрөптүтэрэ сүөһү ииттинэн киһи-хара буолар туһугар, оҕолорун аһатар-сиэтэр, улаатыннарар дьарыгар сылдыбыттара.

Сэрии уодаһынаах иккис сылын күһүнүгэр Чурапчы оройуонун үрдүнэн эстиини-быстыны, алдырхайы ажалыт Көбэйинэн, Эдьигэинэн, Булуҥунан көһүү кэмгэр 13 саастах уол Нам Арбыныгар оттоһо сылдьан Эдьигээн Сылалаар кирибит. Ити сиргэ кини 1945 сылга диэри сайынны балыктаһан, кыһынны үөрэнэн, бэрт улахан кыпчырданнаах олоду олорон сэттис кылааны бүтэрбитэ. 1949 с. атырдьах ыйыгар үөрэтин бүтэрэн «Холбос» потребсоюз бырабыллыаннаһын уурааһынан ре-визор-бухгалтерьнан Нам оройуо-нугар ананан кэлбитэ. Итинтэн ыла кини бэйэтэ анал идэлээх үлэ-нит киһи быһыытынан олох суолун талини дьингээхтик салаалабыта.

Граф Визрэгэр уонна Нам бөһүөлгөр сельпо председатели-нэн 1950-1952 сс. быыбарданан ис дууһатынан ылсан үлэлиир. Дьону сааан түмэ тардар эрчимнээх са-лайааччыны өтө көрөн оройуон Сэ-биэтигэр эргизэн отделин сибидис-сэйинэн өрө таһарбыттара. Онтон 1954 с. комсомол Намнаағы райко-мун пленумугар райкомол бастакы секретарьнан биір санаанан тал-быттара.

1955 с. саас Нам селотугар М. Терютин көбүлээһининэн комсо-молеттар уонна ыччаттар сага сиргэ стадион уонна паррка тутан-нар үлэһэ кириллэрбиттэрэ, онон оройуон дьыно-сэргэтэ ыһаахта-рын олус астына атаарбыттара. Онтон ыла стадион уонна паррка сыллата кизрэкэй-санардылла тур-ар. Араас оройуоннаағы, респуб-ликаатаағы дьаһаллар ытыллар кииннэрэ буоллурлар.

Оройуон үрдүнэн 850 комсомо-лест түмүлүбүтэ, Нам ыччата респ-убликаа кизгик биллибитэ. 1954 сыллаах түмүгүнэн Модут ыччат-комсомольскай ферматын ыаньыксытара (комс. тэрилтэ секр. Прудезникова Лариса Пет-ровна) биір ынахтан 2000 кг. тахса үүтү ыанар обкомол көһөрүллэ сылдьар Кыһыл Знамятын ылыгыт-тара. 1955 сыллаахха ыччат фести-валыгар бастаан К. Маркс аатынан колхоз ыччаттара улуу Москва ку-оракка Саха сириттэн биір баста-кынан ыллаан-туойан фестивалга кыттан кэлбиттэрэ улахан сити-һи этэ.

Ити сылларга эт-хаан өтгүнэн ыччаттар сайдыыларын комсомол райкомун үлэтиитэрэ биэйлэринэн көбүлэбэттэрэ. Нэһиликтэргэ көңүл тустуу кизгэ далааһынаах-тык ытыгыттар. Семен Дмитриев, Ким Марков ол кэмгэ Саха сириг-эр саҥа тахсан эрэр тустууктары-нан биллибэттэрэ.

Степан Кириллин, Иван Гаври-льев, Раиса Гаврильева, Семен Иванов, Гена Колодезников, Егор Яковлев о.д.а. республика спарта-киадатыгар чэпчэки атлетикаа, саха национальнай көрүнгэр 2-с мизестэни ылары ситиспиттэрэ. Михаил Терютин куобакха респ-ублика чемпионна буолбута, «По-беда» чаһынан бириэмийэлэммитэ. Устэ ойууга 2-с мизестэ тиксиптэ. Үөһэ ааттаммыт ыччаттар оройуон чизини өр кэмгэ көмүскэ-эбиттэрэ, спорт бары көрүгэ сай-дарыгар күөс-көмө буолтара диэ-тэххэ омул буолуо суоҕа.

Колпашиников Кирсан Яковле-вич (комсомол урукку I секр.) учу-уталлы сылдьан тозовканан ыты-га оройуон киинин ыччаттарын элбэхтик эрчийбитэ, анал ытар сирэ бэйэтэ бэлэмниирэ. Оройуон ыччаттара республикаа буолар күрэхтэһииннэрүгэ активнайдык кытталлар. Михаил Терютин ити кэмгэ тозовканан 100-тэн 98-с оч-кону ылан именная тозовканы ыла-ры ситиспитэ. Кирсан Яковлевич-ка Терютин билингэ диэри ула-ханьык махтанар.

Михаил Терютин 1949 сыл күһүнүттэн 1956 сыл балаҥан ыйы-гар диэри Нам оройуонун райкомол-дун чилиэнэ, 1954 сылга комсомол Саха уобаластаағы комитетин чили-эниэн талыллыбыта. 1959 сыл муус устар 15 күнүгэр Калинин уонна Ленин ааттарынан колхоз-тар холбоспуттарыгар партком секретарьнан кинини быыбар-даабыттара. Дьэ, ити кэмтэн ыла Михаил Иннокентьевич олодун уларыйбатах эрчимнээх хардыыта тыа хаһайыстыбатын сайдыыты-гар туһаайылыбыта. Кини

бөдөҥсүйбүт колхоз парткомун секретарьнан үлэтин салаалабыт кэмгэр сиртэн бурдук туруктаах үүнүүнү ылыгы сүрүн болломто ууруллубута. 1960 сыл кыһынны балбаах каркастары онорон бааһы-наҕа киллэри үлэтэ ытытыллыбы-та. Уоҕурдууну сааһын даһаны, сайынын даһаны бааһынаҕа киллэ-

хитинэн Никифор Михайлович Сандулин, үлэ диян баран бэл утуйарын умнубут киһи, чэхчы кыһамнылаахтык үлэлээбитэ.

1962 с. тохсуньу саҥатыгар Модут бөһүөлгөр чэхчы улахан бырааһынньык буолбута. Үс кы-һынны ыйга уотууга туруоран го-сударствоа туттарбыт сүөһүлэрэ

лар оҕоһуллубуттара. Сүмэһиннэ-эх аһылыгы бөлмнээһингэ анаан күөх үүнээйи икки бөддьөхтоон ыһыллыбыта. Ол үчүгэй түмүктэм-митэ. Элбэх бастыҥ ыаньыксыт 2500-3000 кг. үүтү биірдии ынах-тарыттан ыабыттара. Олор истэри-гэр Модуттан Михаил Говоров, Варвара Попова, Хатырыктан

пыт Афанасий Пудович Соловьев Аппааньга мыраан аньыгар гек-тартан ортотунан 80-90 центнер үүнүүнү ылыгыта. Онон өрүс энэр хортуппуу үүннэри барыстаа-һын модуттар дакастаабыттара. Модукка, Аппааньга уонна Бөтүгнэ хортуппуу кыстарар 250-500 тоннаны уурай хранили-щелар баар буолбута-ра.

Совхоз бэйэтин үбүлээһининэн Түбэҕэ диэри 40 км., Искраҕа диэри 25 км. үрдүк күүрүүлээх электри-ческэй линия тардыл-лыбыта. Хатырыктан Маймаҕа диэри 7 км. суол оҕоһуллубута. Хатырык бөһүөлгүн барытын хааччыйар сыаллаах котельнай үлэһэ кирибитэ. Тыа сиригэр 12 квартирала-ах олодор дьэ тутуута саҕаламмыта.

Хаһаайыстыба үлэ-тэ үрдүктүк бэлэстэ-нэн, 1973 сыллаахха Российской Федерация үһүс степеннээх дипло-мунан наҕараадаламмыта.

Саха норуотун уһулчуулаах уола М.К. Аммосов төрөөбүтэ 80 сыла туолуутугар тыа хаһаайыс-тыбатын министрэ Н.В. Шадрин, республика Министрдэрин Сэбиэ-тин председателин бастакы сол-буйааччы Н.С. Охлопков көмөлөрүнэн уонна совхоз дире-ктора М.И. Терютин быһаччы турсу-орсуутунан республикаа аан баста-ан 329 мизестээх таас оскуола бырайыага оҕоһуллубута. 1973 с. хаһаайыстыба үбүнэн Хатырыкка М.К. Аммосов пааматынньыга уон-на кини музей-дьиэтэ сагалыы оҕоһуллан үлэһэ кирибиттэрэ.

Ити нөнүө сылыгар Кыһыл Дэ-риэбинэҕэ үс көлүөнэ буйуун сал-лааттара саха народнай художни-га Элэй Сивцев бырайыагынан бөйгөтэ биір туспа улахан итэр суолтаах комплекс-пааматыннь-ык тутуллубута.

1982 сыл муус устар 13 күнүгэр Намнаағы райпотребсоюз пай-щиктаахтарын боломуочунайда-рын уопсай муһабынан Терютин М.И. биір санаанан райпотребсоюз бырабыллыаннаһын председате-лиэн талыллыбыта. Үлэтин эргиз-эн бастатын бөһүөлгүгэ суолта би-эрэнтиттэн саҕалаабыта. Оройуон киинигэр пилорама турбута. Икки лесовоз массына мас таспыта. Леонид Харлампьев салыааччы-лаах мас кэрдэр биригээдэ сылы эргичи үлэлээбитэ. Нам киинигэр бордодуктуу ууар 500 тн. кыамта-лаах ичигэс ыскылаат, 5 тымныы ыскылаат тутуллубуттара. Граф Визрэгэр оччолорго, уунан кэлэр таһаҕаһы харайар наадаттан, 1000 тонналаах икки ыскылаат тутул-лубута.

Таас универмаг үлэһэ киллэ-риллибитэ. Таас «Юбилейнай» ма-ҕаһын акылаата түспүтэ.

Аппааньга арболитовай ула-хан маҕаһын тутуута саҕаламмы-та. Хатырыкка бөкээриннэрэ анаан уһаайба сирэ быһыллыбыта. Рай-союзтар зоналарынан куоталаһы-ыларыгар үгүстүк кыайыһылааһы-нан тахсаллара. Ол курдук 1984 с. сайын Мархаҕа үс оройуон куота-лаһыгыттар (Уус-Алдан, Нам, Дьоксуускай оройуоннарыгар) Нам оройуона бастаан көһө сылдьар Кыһыл Знамяны ылан, харчынан бириэмийэлээннэн үөрэн-көтөн олордохторуна «Холбос» предсе-дателэ Попов Д.Д. «Буорахха дьы-нууг умайдылар, түргэник дойду-лаан», — диэбитин истэн улахан-нык соһуйан хаалбыттара.

50 сыл быһыын туухары биір хочоттон ханна да тэйбэккэ, саха киһитигэр сүрүн дьарыгынан бу-олбут сүөһү иититин сайыннары-ыга, сирэ оҕорууга Өлүгэн өрүс икки кытылынан түбүгүрэ сүүрбүтүн-көппүтүн, кини били-гин төһө да сааһырдар, олох кэм-симмэт. Ыччаты иитигэ элбэх сы-ратын биэрбитин уонна эргизэн үлэтигэр дьон туһугар аһы-үөлү булууга, олох тупсарыгар кыһал-лыбытыннан кизн тутта ахтар.

Олохтоох суолталаах perso-нальнай пенсионер, Нам улуунун Ытык киһитэ, тыыл, үлэ ветерана М.И. Терютин, тыа хаһаайыстыба-тын салгыы сайыннарыыга уонна туруктаах туһаны ылыгыта дьонун-сэргэтин кытта күннэтэ булжуна, сүбөли сылдьар.

Бачэксэ И. КРИВОШАПКИН
баламнэтэ

Күннэтэ көрөр дьоммут ЭБЭ ИККИ КЫТЫЛЫНАН ТҮБҮГҮРЭ СҮҮРБҮТЭ

барыта үрдүк уой-уулааһынан сыа-наламмыта. Сүөһү орто ыйааһына 350-тан тахса килограммга тэҥэспитэ. Бу Нам орой-уонугар сүөһүнү кыһынны уотууга бастакы холонуу

уонна үрдүк ситиһи этэ.

М.И. Терютин Хабаровскай-даағы үрдүк партийнай оскуола-ны 1968 с. бүтэрбитин кэннэ атыр-дьах ыйыгар оройуонга тыа хаһа-айыстыбатын управлениетын начальнигынан, оройуон сэбиэтин председателин солбуйааччынан партия уобаластаағы комитетын бюрота анаабыта.

Нам оройуонун тыатын хаһа-айыстыбата экономической уонна социальнай өтгүнэн сайдыыта лап-па бөһүргөбүтэ. Тыа сиригэр про-изводственной тутуулар былаан-наахтык барар буолбуттара.

Саха омул спортка биір бэртэ-эхэй үгэһин — аты сүүрдүүнү — сайыннарыыга М.И. Терютин на-чальниктаах тыа хаһаайыстыба-тын управлениета республикаа көбүлээччилэртэн, күрэхтэһиини тэрийээччилэртэн биірлэстэрэ этэ. Намга саҥа ипподром 1970 с. үлэһэ кирибитэ. Билигин ипподром тупсарыллан, республика аттарын сүүрдүүгэ уонна ону тэрээһинэ-эхтик мытыыга биір бэртээхэй түһүлгүнэн буолла.

Колхозтары холботолоон, бөдөҥсүйбүт совхозтары тэрийии туһунан уураах тахсыбыта. Ол дьаһалынан сайлатаран Нам орой-уонугар баара суоҕа икки совхоз тэриллибитэ. Оройуон хоту өтгүнээҕи М. Аммосов аатынан саҥа совхозка директорьнан партия уобаластаағы комитетын бюрота М.И. Терютини ыһыпта. Совхозка 9000 ынах сүөһү, 10000 сылгы баара. Ити 1971 сыл алтын-ны 16 күнүттэн тэриллибит саҥа хаһаайыстыба Аппааны, Бөтүг, Модут, Хатырык уонна Көбөкөн бизэс улахан отделениелардаах, Искра, Арбын, Фрунзе, Түбэ уон-на Маймаҕа курдук бэйэлэрэ дьа-һанар производственной биригээ-дэлэрдэх этэ. Саҥа совхозка үлэ саҥа структуратын көрдөөһүн са-ҕаламмыта. Ол курдук отделени-елэри идэтиибит үлэ салаатынан сайыннарыга быһаарыммыттара. Аппааны, Бөтүг, Арбын, Фрунзе, Искра биригээдэлэрэ эт оҕоһуут-тан дьарыктаммыттара. Эккэ ана-ан туттарыллаахтаах сүөһүлэри анал звенолар алаастарга, үрэх-тэргэ мэхччитэллэрэ. Кыһынны ыч-чат сүөһүнү улаатыннарар эмиэ анал звенолар үлэлииллэрэ. Ити-ниэхэ чэхчы дьоруудах үлэһиттэр баар буолбуттара. Ол курдук, Мо-дукка Киров Данилович Гуляев өр сылларга оройуонга төлөһүтүү маастарьнан биллибитэ. Кини Үлэ Кыһыл Знамята орденынан наҕа-раадалааммыта. Ыччат сүөһүнү сыды быһа улаатыннарар түмүгэр туттарыллар сүөһү тыһынаах ый-ааһына ортотунан үс центнергэ ти-ийбитэ.

Үүтү оҕорууга Модут, Хаты-рык, Көбөкөн отделениелара таһа-арыһаахтык үлэлээбиттэрэ. Пле-менной ынахтары сүүмэрдээн, бо-нитировка түмүгүнэн, ити отделениеларга бэриллибитэ. Ар-хангельскайтан 50 племенной ти-гнэһэлэри атылаһан Модукка түмүтэ. Сүөһү аһылыгын бөһө ба-затын олохтуур үлэ саҕаламмыта. Модукка, Хатырыкка тыһыныча-нан тонна сиилэһи угар траншея-

рии үлэтэ быстыбаҕа. Сири оҕорууга итиник кэскиллээхтик уонна былааннаахтык ылсан эрэр колхоз парткомун уонна бырабы-лыаннаһын туруорсууларын респ-ублика улаханьык өйөөбүтэ. Ол курдук ноһому ыһар сэттэ техни-каны биэрбитэ. Биір гектар бааһы-наҕа 50-60 тонна ноһум таһылла-ра. Ити таһынан минеральная уоҕурдууну самолетунан ыстары-ыны оройуонга биір бастакынан саҕалаабыттара. Итиник үлэлэр түмүктэригэр сорох бааһыналар-тан гектартан 30-туу центнер «Якутянка» селиэһиниэйи, 40-нуу центнер «Ньурба-чаанка» дьэһими-эни ылыбттара.

Максим Аммосов аатынан кол-хозка үс сыл иһигэр председате-лэринэн Баланов Михай Павлович, Кутуков Роман Петрович үлэлэ-биттэрин кэннилэриттэн 1961 сыл атырдьах ыйыгар колхоз бырабы-лыаннаһын председателинн Михаил Терютин быыбардаммыта. Колхозтаахтар уопсай муһаахта-рыгар ордук кырдыаҕастар санаа-ларын аһаҕастык эппиттэрэ:

— Колхозпут үбэ-аһа суох, до-хуот дияни билбэт кэммитигэр кал-линг, колхозу өрө тардарга туох са-наалардааххыны? — диян ыйыта-ласпыттара.

— Үбү-аһы кэмчилээтэхпити-нэ, эһиги биір санаанан үлэһэ тур-руннааххытына ситиһин баар буо-лан иһиэ, — диэбитин билингэ диэри үчүгэһинэн ахталлар. Кол-хоз парткомун секретарьнан биір санаанан партийнай үлэһэ опытта-ах райком партийнай кабинетын сибидиссэйэ Попов Михаил Пет-рович талыллыбыта. Ити сыл кыс-тыгар кириигэ хаһаайыстыбаҕа 937 сибининьэ (итинтэн уотулуон сөптөөх 250) уонна эт оҕоһуллар кыаҕа суох 600-чэкэ боросуонак баара. Модут уаастагар 345 сибин-иньэ үс ый устата анал аһылыкка туруоруллубута сууккатаағы эбиллиитэ 428 гр. тэҥэспитэ. Биір центнер эт бөйгө туура сыанатын М. Аммосов аатынан колхоз сыл-тан сыл ахсын чэпчэтэн испитэ. Өскөтө 1959 с. биір центнер сибин-иньэ этин бэйэһэ туура сыаната 177 солк. эбит буоллаһына, нөҥүө сылыгар 108 солк. 1961 с. — 86 солк. тиийбитэ. 220 сибининьэ этин бөйгө туура сыаната 48 солкуобай буолбута.

Колхозтаахтар сыл аһара ылар дохуота суох олорбуттара. Колхоз бырабыллыаннаһата онтон тахсар туһугар саҥаттан-саҥа суолу көрдөөбүтэ.

1962 с. тохсуньутугар диэри ынах сүөһүнү Модут уаастагар кииннэн уотууну тэрийэргэ уура-ах таһаарбыта. Отунан сарай отуу оҕоһуллубута. Ыраах сирдэргэ «Бочкарев оһоҕо» диян аатырбыт сылаас ойбон баар буолбута. Кол-хоз уаастагарыттан барыта 200-тэн тахса улахан ынах сүөһүнү ажалыттара.

Бырабыллыанна ити кыһынны уотууга туруоруллар сүөһүлэргэ бастыҥ суортаах оту бэрдэрибэ. Сүөһүлэр күнүгэ иккитэ ыраах баар сылаас ойбонго уулуулара. Күнүһүн кизгэ далга дэлэччи тэл-гэммит оту сииллэрэ. Манна үлэ-

Ааспыт нэдиэлэттэн сабалаан биһиги хаһыаптыт старницаларыгар К. Черепанов дээн илии батааһынаах хас да матырыйаал тахсыбытын аабааччылар бэлэтиги көрбүккүт буолуо.

Кирилл Черепанов. Аҕатын аата Бүөтүр. 1975 с. Нам оройуонун Хатырык нэһилиэгэр төрөөбүт. Төрөппүттэрин кытары Абыйга көсүһөн Уруң Хайа орто оскуолатын, былырынын Саха госуниверситетын журналистика салаатын бүтэрбитэ. Студеннны сыйдыан «Туймаада» хаһыакка үлэлээбитэ, Абый улуһун студенирин союһун, «Тобул» студеннар интеллектуальной кулууптарынын вице-президениринэн, «РОТА РАСТ» дээн ыччат дойдубар икки ардыларынаабы кулууптарынын сөбүтүннэн, «Арктика» ыччат республикатаабы холбоһугун председателинэн, Дьокуускай куорат дьаһалтатын ыччакка дьыалаларыгар сөбүтүннэн, СР Государственной Муньяабын депутаттара А.Д. Ивановка, У.А. Винокороваа көмөлөһөччүлэринэн биир-биз харчыта суох үлэлээн сийин этэ сиппит, буутун этэ буспүт бэлэм журналист буолар. «Молодежный блок» дээн ыччат политической хамсааһыныгар кыттааха сыйдыан баран идеологическай боппуростарга сөбүлөспөккө тахсыбыта. Билигин Саха республикатын ыччатын союһугар (политическайа суох общественнай тэрилтэ) кыттар.

«Энсиэли» хаһыакка экономика, үһ-харчы боппуростарынан дьарыктанар.

АБААҤЫ ҮӨРЭБИНЭН СИРДЭТЭЛЛЭР

1. БАРЫ ТӨРДӨ

Сэбиэскэй былаас урусхаланан, киһи киһини итэҕэйбэт үйэтэ үөскээтэ. Олох араас уустуктарыттан үгүс дьон умнуллан эрэр Тагараны итэҕэйэр буолбуттара. Киһи итэҕэлэ, эрэлэ бүтэһигинэн өлөр дээн норуот үйэлэрдээҕи муударана мээһэһэ өппэт. Ол да буоллар дьон итэҕэлин адыас эһинэн хара санаалаах адырайдар бу күн сиригэр, хомойуох иһин, үгүстэр. Киһилэр киһи саамай күндүтүн, кистэлэни - кутун илдэ бараары, сүрүн иирдээри гыналлар. Мин биһиги курдук икки атахтаах дьон туһунан этэбин.

Куоракка даҕаны, тыа сиригэр даҕаны араас итэҕэли нэһилиэһинэр тарҕата сыйдыар религиознай бөлөхтөр элбэхтэр. Олору секталар дээн ааттыыллар. Секталарынан төрүт буолбут итэҕэллэри утары барбыт бөлөхтөрү ааттыыллар. Холобура, христианствоны ылан көрүүбүн. Христианство саамай бөдөг салаатынан үйэлэр тухары православие буолан кэлбитэ. Киһини утары баптистар, евангелистар-пятидесятниктар, муннистар уо.д.а. тураллар. Уратылар дээн манааха сытар. Православнай итэҕэллээх дьон иконаларга, сибтийдэргэ эмиэ үгэллэр. Оттон евангелистар, баптистар уо.д.а. ону утараллар. Төрө дьоттөрүт, Евангелияда «Не сотвори кумира своего» дээн суруллубут. Иккиһинэн, православнай дьон тагара дьизэллэргэ сыйдыаллар. Оттон евангелистар уо.д.а. тагара дьизэтинэн киһи дуһата буолар дээн сыаркаптар, манастырыдары, храмнары туппаттар. Арай, Дьокуускайга үгүстүк сыйдыбыт дьон Лермонтов уонна Свердлов уулуссаларын быһа охсуутугар Новоапостольскай Тагара дьизэ дьэндэй турарын көрбүт буолуохтаахтар.

Урукку сэбиэскэй былаас саана итэҕэл бобулла сыйдыбытын билбэт киһи, арааһа, суоҕа да буолуо. Онон, биһиги республикабытыгар араас итэҕэллэр сайдан иһэллэрин сана үүммүт үйэ быһаччы уратытын санааһа сөп. Ол ураты төһө үчүгүйдээҕин кунуһааннарын өссө быһарыаха наада. Биһиги киһи куоралпытыгар Кавказ норуоттарын бэрэстэбиитэллэрэ үксээн ислам эмиэ күөскэ сайдан эрэр. Ол ханнык исламскай хайысха биһиэхэ сүүрүктээн кэлбитин өссө үөрэттэхпит турдаҕа, баар, Чечня баһылаабыт ваханизм (байыаннай исламскай коммунизм) буолуо. Кытайдар да ахааннара элбээн буддизм сайдыан сөп. Ол эрэри, туох күлүмүүр барыта кыһыл көмүс буолбат дииллэрэ эмиэ оруннаах. Ол иһин биһиги хайа итэҕэли талыахтаахпыт, эрдэ үчүгүйдик толкуйданыахпыт наада.

Куоракка уулуссаа аһан истэхпинэ сирдэрбэт көстүүллээх эдэр дьоннор утары кэллэр: «Эн илэҕин дуо? Баҕарар буолаҕына, уон мүнүүтэ иһинэн эийэхэ лекция ааҕахпыт сөп», — дэһээччилэр. Мин онук лекциялар туһунан түмүктэнэлэрин билэн уонна уулуссаа мээһэ ааданнын сыйдыбат киһи буоламмын бириэмэм суоҕунан быһаараммын салгы бары турааччыбын. Ол эрэри миэхэ дөрүн-дөрүн биэр санаа кэлэн аһар. Ити уулуссаа туран эрэ лекция ааҕар эдэр дьон бэйэлэ-

рин итэҕэллэрин тарҕата сатыыллар уонна лекцияларын истибит дьону сыйыа-бааһа бэйэлэрин секталарыгар ыгыраллар. Сордохтор кыра-хара дьон хайа «маанна» иһин «атыыланалларын» бэркэ билэр буоланнар бэйэлэрин секталарыгар сана дьону кытыннараарылар ол-бу араас мероприятиелары ыытыта буолаллар: кэсирдэрэ, дискотекалары уо.д.а. Уонна сордохтор уулуссаа туппун дьоннорун, үксүгэр сэмэй, көрсүө дьону, онук мероприятиеларга ыгыраллар. Киһилэри кытары бастаан кэспэтин көрдөхкө, кунуһаана суох дьоннор курдуктар. Тугу даҕаны сэрэйбэт кыра-хара дьону абылаан ылааччылар. Онуоха киһилэр өр үөрөппит тылларын, методикаларын тутталлар. Ол тыллар уонна методикалар, «Парламентская газета» суруйарынан (28.07.99), онук дойдубарыттан ытыллыбыт инструкторлартан ылылаллар эбит.

Хайа баҕарар түөкүттэр курдук киһилэр Библиякай цитаталарынан маастарыстыбалаахтык тутталлар. Ис хоһоону уларыталлар. Сыйлай биир ис хоһоонноох текстэн биэр этини быһа тардан, ону хайдах сөбүлүүллэринэн тутталлар. Ол иһин евангелияны хаһан да аахпатах киһи биэр үтүү күн онук дьону көрсөн абылатын сөп. Онооһор мин Библияны хас да төгүл ааҕан бараммын биридэ онук дьонго-пятидесятниктарга абылатан турардаахпын. Биридэ биэр билэр киһим миэхэ Иисус Христос «Не сотвори кумира своего» дэбитэ, ол иһин православнай дьону сибтиэй онороллор, иконаларга үгэллэрэ аныгы дээн сана аллайан турбута. Ону мин утарыбар, көмүскэнэрбэр туох даҕаны аргуменым суох буолан олорон хаалдым.

Аҕабыт Олег Стенев «Парламентская газета» хаһыат корреспонденыгар Юрий Воробьевскайга биэрбит интервьюгар Россия киһи өтүгэр Нуучча Православнай Тагара дьизэ секталары утары ханнык хайысханан үлэлээн эрэрин кэспэбит. Бастан туран, өйдөтүү ньымаһын тутталлар эбит. Онуоха Библияны бэркэ билэр буоланнар абыраналлар эбит.

«Бу сибтиэй кинигэлэр көрүгүнэрттэн да манна биһиэхэ кэлэр сектаннар сэрэхчэйлэр, — дэбит киһи. — Араас сана «церковтар», «үөрэхтэр» үөскүүллэр эрэри бу кинигэлэр үйэлэр тухары көлүнөттэн көлүнөтэ бэрлэлэн иһэллэр. Христианнарбын аатыгар сордох бөлөхтөр үгүстүк сымыйа тылбаастарынан туһаналлар. Холобура, Иисус Христос Тагараттан айыллыбыт айылдытын туһунан туох да суруга-бичигэ суох Библияны тутталлар. Ону таһынан биһиэхэ старообрядецтар эргэ кинигэлэринэн эрэ туһанан кэспэтиэхкэ сөп дииллэр. Онуоха биһиги, ча, онук буолабына, бу Библия греческай тексэ баар, бу - церковнай-славянскай, бу — еврейскай дээн хардарыбыт. Биһиги ити тыллары бэркэ баһылыыр специалистардаахпыт (сордох уруккуттар сектаннар). Онуоха утары барааччылар санага суох хаалаллар, көмүскэнэргэ аргуменнары кыһаан булумматтар.»

2. АБААҤЫ ҮӨРЭБЭ

Религиознай секталарга аан маннай кыттыһар дьоннор анал үөрөһү аһаллар. Туохха үөрэнэллэрин кинилэргэ ким да быһаарбат. Мин бэйэм урут Саха Госуниверситетыгар үөрэнэр кэмэр Движение Объединения (Сомоволоһуу Хамсааһына) дээн тэрилтигэ кыттыһа сыйдыбытым. Норуокка «Черковь Мун» быһытынан биллэр. Бу христианскай сектаны кореец Сан Мен Мун тэрийбит. Секта Дьокуускайдаагы салаатын Байарма дээн бурятка кыыс салайар. Мин кинилэргэ Тагара туһунан лекция истэ барарым. Кэллэһим аайы дьоннорум миһин өрүү чэйдэтэн иһэллэрэ. Ол кэннэ мин лекцияларга олорон уум кэлэн нухарыйан барарым. Ол эрэри лекцияда туохха үөрөппиттэрин күн бүгүн өйдүүбүн. Биридэ мин Байарматтан кэргэннээххин дуо дээн сураһыппар, киһим: «Мин киммиэхэ эргэ сүктүөхтээхпин Аҕабыт Сан Мен Мун бэйэтэ быһаарыа», — дээн сыйда. Кэлин мин онук тыллары

муннистартан хаста да истэн турардаахпын. Ол хайдах ыраах Америкаа олоһор кореец оннооһор глобууска да нэһилэ булулар Дьокуускай куоратыгар ким кимини холбоһуохтаабын хайдах быһаарыан сөбүн мин өйүм билингээнгэ дэри хоппот. Эссө биэр түбэлтэ туһунан кэспэһин баҕарабын. Мин иккис курска үөрэнэ сырыттаһына, табаарыстарым эмиэ биэр онук сектага түбэһэ сыспытаахтара. Хайа эрэ Танзиля дээн узбечка Дьокуускайга кэлэн психологическай босхолонуу курстарын ытан эрэрэ. Онно сыйдыбыт хаһан да уруһуйдаабатах дьоммут соһучу паранормальной, космической, абстрактной, тутта өйдөмөт уруһуйдары биертэн бири айан барбыттара. Кинилэриин сыйдыспыт Джокер дээн уол кэлин наһаа элбэхтик утуһар буолбута. Хойут киһити кунуһааны сэрэйдэн, Танзиля дьонуттан тороабыта. Кэлин Танзиля киниттэн ылбыт энергията бар-

аран, киһибит чэгиэн-чэбдик олоһу сабалаабыта. Оттон хойут эмиэ ол Танзиля лекцияларга сыйдыбыт Маша дээн кыыска табаарыһым төрөөбүт күнүнэн эрдэли тийибитигэр киһибит киһээ туалетыгар киһирэн баран өлөрдүү ханытаабытынан таһырдыа ыстаммыт. Тахсаары туран «Мин маамабар бардым. Итиннэ... Итиннэ... хараҕа Т... Т-Т-Т-Тан-з-з-з-ил-ля хараҕын көрдүм» дээн сарылым-сарылы куоппун үһү. Ону киһим нөгүө күнүгэр олус абатыан кэспэбитэ. Кэлин мин онук түбэлтэлэри хаста да истибитим.

«Парламентская газета» хаһыат суруйарынан, секталар кинилэргэ сагарды кыттыһан эрэр дьону итэҕэлгэ хас даҕаны түһүмэһинэн үөрэтэллэр эбит. Бастаан киниэхэ Христианство, Библия туһунан сүрүн өйдөбүллэри биэрэллэр эбит. Оттон салгы Иисус Христос көннөрү, боростуой киһи буоларын туһунан дойдохтууллар эбит. Салгы Иисус Христос хаһан да үөскүү сыйдыбыта, оттон Христианство - остуоруя курдук кунуһаан идея дииллэр эбит. Уонна «үөрэх» түмүгэр биэр киһиттэн кыра-кырааан 350 тыһ. долл. ылан баран кинини Хаббард үөрөһүнэн сирдэтэллэр эбит. Хаббард сатаниһынан биллэ сыйдыбыт. Киһи бэйэтин Антихриһынан (о.а. абааһынан) ааттыра уонна тус бэйэтин сыйдыан-соруһунан Иисус Иккис Кэлигин иһин быһа түһүүнү талбыт этэ. Ол иһин киһи сектаннарга аналлаах үлэлэригэр өскөтүн эһиги мин инструкторларбын сөпкө тутуһаххытына, сир-дойду үрдүнэн күөрэтээн тахсыам дээн суруйбуттаах. Рон Хаббард XX үйэ биэр бөдөг сатаниһа Алистер Кроули үөрэнэччтэ буоларын туһунан пресса хаста да суруйан турардаах.

3. Буруйдаах буруйа суохтар

Секталарга үксүгэр Тагараны итэҕэйбэт дьон хабылаллар эбит. Ол туһунан Москва баар Нуучча Тагара дьизэтин иһинээри А.С. Хомяков аатынан үгэс буолбатах итэҕэллэргэ өхтүбүт дьону өрүһүйэр кини үлэтэ дакаастылар. Биллэн турар, холобура, православнай итэҕэллээх киһи Библияны, Сибтиэй Апостолун суруйууларын бэркэ билэр буолан секталарга кыттыспат. Абааһы баарын этинэн-хаанынан, сүрүһүнэн-бырынан таайыаҕа, биттэниэҕэ. Куоракка баар секталарга сахалар үгүстүк хабылаллар. Киһилэри кытыннараары сектаннар сахалар итэҕэллэрин язачествонан ааттыыллар уонна Библияа язачниктар өлөн баран аллара дойдуга дуһалара ыар наакастаналларын туһунан суруллубуту этэн аһаллар. Уонна дьэ, түмүккэ «өскөтүн, быһыаннааххын баҕарар буолаҕына, бэйэн итэҕэлгин умнан туран, христианствоны ылын» дээн буолар. Биллэн турар, ол дьон саха киһитигэр христианскай итэҕэли биэрбэккэ абааһы үөрэтэр уһуйаллар.

Хайа баҕарар итэҕэлгэ наакастабыл эмиэ баар буолар. Айбыт Тагараны итэҕэйэр киһи улахан аныыны онордобуна

Танара дьизитигэр сыйдыар, Тагарага үгэр-сүктэр бырааба быһыллар. Ону нууччалар «отлучение от церкви» дииллэр. Секталар онон эмиэ сүрдээһин туһаналлар эбит. Биридэ мин Дьокуускайга евангелистарга хас субота аайы буолар ыччат (!) бизчэригэр ыгырыллан сырыттым. Онно Православнай Тагара дьизэттэн үүрүллүбүт ыччаты кытары көрсүүһү буолан эрэрэ. Миэхэ быраат Ньукулай буолабын дээн билеспит эдэр соһус нуучча киһитэ мустубут ыччаттартан ким туоххайа буруйдаабын иһин Православнай Тагара дьизэттэн үүрүллүбүтүн ыйыталаста. Онуоха дьоммут ким дьахтардырын, ким киһини өлөрбүтүн, атын аныыны өлөрбүтүн иһин наакастаммытын эттилэр. Ону истээт, быраат Ньукулай православие эһигиттэн онук кизэр хайыспыт буолабына, биһиги эһиэхэ көмөлөһүөхпүт дэйтэ. Биһиэхэ сыйдыын, үгүс-сүктүг, очоҕуна Айбыт Тагара таптала эһиэхэ хайаан да эргилиэргэ дээн сагарда.

Көрөргүт курдук, киһи саамый сибтиэйин - итэҕэлин - түөрэйдэччилэр бэйэлэрин сыйалларын-сорукутарын сити-

һээри араас ньымалары тутталлар эбит. Онуоха, хомойуох иһин, биһиги үрдүкү соллоохторбут эмиэ көмөлөһөллөр эбит дээн санааҕа кэллим. 1997 сылга саас биридэ СГУ Культурнай Киһинигэр «Тапта күн» буолан ааспыт. Онно республика биллиилээх дьону, правительство чилиэһинэрэ кыттыбыттара. Саамый өр биригэр олоһорбут дьизэ кэргэттэргэ бириис арааһа туттарыллыбыта. Оттон хойут куорат оскуолаларын учууталларыгар аналлаах «Мой мир и я» дээн семинар буолан ааспыт. Ити икки мероприятиены Сомоволоһуу Хамсааһына, о.а. муннистар тэрийэн ыыппыттара. Муннистар хамсааһыннара Россияда «Суобас уонна итэҕэллээх буолуу көҕүлүн туһунан» Федеральной Сокуонга олоһорун, бобуллубута.

Харааха быраабыллара дээн, секталарга омуртар сүрдээһин элбэхтэр. Муннистарга өтөрдөөбүтэ японка кэлэн наставниктан ааспыт. Евангелистарга финнар, американецтар кэлэн лекция ааҕаллар. Оттон куоракка баар Дон Боско ыччат дьизитигэр (протестаннар-селезианецтар дьизэлэрэ) югославтар уонна словактар үлэлиллэр.

4. Хайдах көмүскэниэххэ сөбүй?

Мин өтөрдөөбүтэ СР Государственной Муньяаһы (Ил Түмэн) народнай депутата Ульяна Винокорова көрдөһүүтүнэн «Саха Республикатын сиригэр-уотугар онук дойдубарын гражданаара сыйдыыларын быраабылаларын туһунан» Сокуон барылын онорууга кыттыбытым. Күн бүгүн ити Сокуонга СР Президентэ М.Е. Николаев илии баттаабыт буолуохтаах. Оччоҕуна иностранецтар Сахабыт сиринэн сыйдыылар хонтуруолланар буолуоҕа. Ити биэр. Иккиһинэн, «Суобас уонна итэҕэллээх буолуу көҕүлүн туһунан» дээн Саха Республикатын Сокуонун ылынааха. Үөһэ ахтан аһарыт Федеральной Сокуонун үтэс итэҕэстээх. Холобура, ол Сокуонга олоһорун РФ Правительствота улахан Церковь Мун дээн тэриллини боппуну кэннэ, муннистар Сомоволоһуу Хамсааһына дээн

түмсүүлээн урукку дьаллыктарынан дьарыгыра олоһоллор. Онон, биһиги Республикабыт Сокуонугар ханнык эмит секта бобуллубутун кэннэ, киһи салайааччыларын эһигиттэн тарды эмиэ учуоттаныахтаах. Ол салайааччылар буруйдаара РФ Уголовнай Кодексын ыстатыйаларыгар сөп түбэһэр эрэ эбит буоллахтарына. Ити Сокуон өттүнэн көмүскөнү туһунан. Оттон практическай үлэ боппуробун таарыйар буоллаҕа, Москва баар үгэс буолбатах итэҕэллэргэ сиртибэлэрин өрүһүйэр Кини уонна Бүтүн Тагара дьизэлрин икки ардыларынаагы ыччат православнай хамсааһынын үлэлэрин опыттары билсэххэ, үөрэтэххэ. Ыччаты иһиги үлэбитин күүһүрдүөхкэ. Эбэтэр мин сыйыһынан дуу?

Кирилл ЧЕРЕПАНОВ

ОСКУОЛАҒА ЫЛБАТТАР

Мин алтабын туолабын Минтээ дин уол буолабын, Оскуолаҕа барыахпын Олус да баҕарарын.

Буукубаны барытын Субуруччу ааҕабын - Оскуолаҕа ылбаттар, «Эдэринг бэрт», — дэһэллэр.

Биһи биэскэ эбэбин, Уон буоларын билэбин - Оскуолаҕа биэрбэттэр, «Эһиил кириэһи» дэһэллэр.

Хаһан эһиил буолуобай, Хаһан сэттэм туолуобай? Хаһан «эдэр» буолуобай, Оскуолаҕа барабын?

ЧУОРААН БЫРААҤЫННЫҒА

Балаган ыйын 1 күнүгэр Модут орто оскуолатын саалата бырааһынныктык кизгэммит үөрэнээччилэринэн, төрөппүттэринэн, ынгырыылаах ылдьыгтарынан туолла.

Оҕолор уонна учууталлар үөрүүлэрин үлэстэ нэһилиэк тэрилтэлэрин салайааччылары, ветеран учууталлар, улуу дьаһалтатын бэрэстэбииталэ Ф.Е. Колесов, нэһилиэк баһылыга Е.Н. Дьяконова сырыттылар. Кинилэр үөрэнээччилэргэ уонна учууталларга бэйэлэрин итии эҕэрдэлэрин, үгүө баҕа санааларын тиэргилэр.

Бу күн Республика Президентэ М.Е. Николаев бастыҥ үөрэнээччилэргэ анаан ылпыгыт сэмэй бөлөхтөрүн үөрэх бастыҥнара Полина Захарова, Катя Кутукова, Сеня Макаров, Дьулус Шадрин үөрэ-көтө туттулар.

XXI үйүгэ үктэнээри туран биһиги оскуолабыт бастагы кылааһын үөрэнээччилэрин аатын 27 оҕо сүктэ. Кинилэри үгүө сылларга оҕо иитиитигэр сыратын биэрбит, бэйэтэ туспа суоллаах-нистээх учуутал О.П. Протопопова билиигэ-көрүүтэ үөрэтэ. Бастагы кылаас оҕолорун быһыл оскуоланы бүтэрэр үөрэнээччилэр сизэти кылаастарыгар киллэрэн, паарталарыгар олортулар. Быйылгы үөрэх дьыла саҕаланна.

М. ШАПОШНИКОВА, оскуола социальной педагога

ЧЕХИЯ — КИНИ АСТЫҤАР ДОЙДУМА

Быйыл атырдыах ыйыгар «Мичээр» оҕо үгүкүү народнай ансамбля Чехия, Польша курдук дойдularы көрөн, астына күүлэйдээн кэллэ. Мин бүгүн итинтэн Чехия киин куората Прага туһунан кэпсэхпин, сырдагыахпын баҕарарын.

Биһиги онно гостиницага олорбуспут. Күн аайы сарсыарда эрдэттэн экскурсияга барарбыт. Аан бастаан тиийэн баран Прага киинигэр араас дыкти онгоһуулаах дьыэлэри көрөн сөхтүспүт. Холбура, маньыктар бааллар: Страхов монастыра, Лоретская болуосса, Сибэтиэй Вита собуора, Хоруол дыбарыаһа, Карл Муостата ода.

Карл муостата Влтава өрүүһү туоруур 18 муосталартаан саамай биллиилээхтэрэ. Бу муостаны 1300 сыллаахха Карл IV туттарбыт эбит, 30-ча скульпуралаах. Ыра санааг туоларын кэрэһэлиир икки мизстэлээх. Онно санаабыт санааг туолар дийлэр. Дьэ дыкти буолбаат!

Өсө Кутиа Гора дини куоракка баран Сибэтиэй Балбаара собуора дини дыкти үчүгэй, иһа-таһа бүтүннүү оһуор дьыэни көрбүспүт. Үгүс дыктилэртэн мин саамай сөбүлээбитим дини «Ыллыр фонтан» уонна Прага зоопарката буолаллар. «Ыллыр фонтан» көрүөххэ олус кэрэ. Туристтар бары кэлэн сөбөр-махтайар сирдэр. Араас музыкалары тыһа-таллар, онно сөп түбэһиннэрэн фонтан уута араас өнүнэн оонһуу-оонһуу сороһор синньигэс, сороһор

суон буолан көстө-көстө олус дыктитик эриллэр-буруллар.

Оттон Прага зоопарката эмиз киһи санаатын түһэрбэт сирэ. Зоопарка уһуна 10 км. Киһи хайдах эрэ муһаах курдук Элбэх баҕайы кыыллар, көтөрдөр бөҕө бааллар. Онно биһиги анал картанан сирдэтэн сылды-быһпыт. Манна слоннар, носорогтар, тиигир, леопард, жирафа, бегемот, хара, үрүг эһэлэр, тэбиэн, страус, киһи ытыһын саҕа

улахан таракааннар, араас элбэх эбисийээнэлэр о.д.а. олохсуйан олороллор.

Омук дьонноро туристарга олус үчүгэй сыһыаннаахтар эбит. Эчи куоратта-ра ырааһын, үчүгэйин, ис кирибэтин! Киһи кинилэр айылдаларын дыктиргини, сөҕөрө: араас быһыылаах мастар бөҕө, кыра-улахан, араас өнөөх сибэкки арааһа. Фрукталара таах үүнэн турар. Киһи кэлэ-бара яблос

коны, грушаны, сливаны, винограды, персиги, черешняны сий сылдыр.

Мин омук дойдуга саа сылды-быт буолан Чехия туһунан олус үчүгэй өйдөбүллээх кэллим уонна араас омук дойдularын көрүөхпүн өссө баҕардым. Маньык сылдыылар киһини үгүс үчүгэйгэ, кэрэҕэ үөрэтэлэр эбит.

«Мичээр» дьарыктанаммын омук дойдутун көрбүспэр, кэлэрбитигэр-барарбытыгар көмөлөспүт республика үөрэҥи министрэгэр Е.И. Михайловага, Ил Түмэн депутатыгар Е.М. Ларионовка, биир дойдулаахпыгыгар МЭСИ проректорыгар Е.К. Прокопьевка, төрөппүттэригэр уонна ансамбль салайааччытыгар А.Н. Океевковка сылдыбыт оҕолор ааттарыттан сүдү улахан махталбытын тириэрдэбит.

Лена СОЛДАТОВА, I Хомуस्ताах орто оскуолатын 7-с кыла. үөрэнээччитэ

Автор Праганы уруһуйдаан көрдөрүүтэ

Улусно сэбиэтэ, бырабылыанньата, профкома, кырдыаҕастарын сэбиэтэ улус ытык киһитэ, ТЕРЮТИН МИХАИЛ ИННОКЕНТЬЕВИЧЫ 70 сааһын томточчу туолбутунан эҕэрдэлиилэр. Баҕараллар киһиэхэ чэгиэн доруобуйаны, уһун дьоллоох олоһу!

ИДЬУО ИНИТИННЭРЭР САЙЫЛЫКТАН НЫРЭЙИ УОРБУТТАР

Улууска атырдыах ыйын 30-тан балаган ыйын 5-гэр дьэри кэккэ быһылааннар бэлиэтэннилэр. I Хомуस्ताахтан Лиханов В.Н. «Минск» мотоциклын уордарбытын туһунан биллэрдэ. Үөдэйгэ Мохсоҕоллоох сайылык титигиттэн көңүл кириэн ньирэйи уоран барбыттар. Нам селотугар биллибэт дьон кулинарнай маҕаһын күлүүһүн алдытан кириэн бородууктаны, 8721 солк. харчыны кыбан барбыттар. Ааспыт нэдиэлэҕэ Граф Бизерэгинээри училище курсана үс билбэт дьонуттан кырбаммыт. Үөдэй-Кангаласе суолугар баар 2 №-дээх бэрэбизэркэлиир поска У 603 АА госнүөмэрдээх УАЗ-3303 массына кузовун анньыттан 8,4 кг. ыйааһынаах көлөппүнэҕэ майгыһыныр үүнээйи былдьанна. Манна куорат 5 олохтооҕо тутулуна, бэрэбизэркэ ыытыллар. Бу түбэлтэлэргэ бэрэбизэркэлэр, силиэстийэлэр ыытылаллар. Ити нэдиэлэҕэ үс киһи бытархай күлүгээннээһин иһин, итирик туруктаах 17 киһи милицияга аралыһына. ГИБДД линиятынан 31 суол быраабылатын кэһии иһин боротокуоллар толорулуһулар, кинилэртэн 6-ра итирик туруктаах уруула олоруттары иһин түбэстилэр. 14 техника ыстарааптыр стоянкага туруорулуһуна. 1, 2 №-дээх постарга 1416 техника бэрэбизэркэлэннэ, ГИБДД сотрудниктарынан 4 боротокуол толорулуһуна, онтон государственной налоговой инспекция үлэһиттэринэн — 2.

БИЛЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

К сведению избирательных объединений, избирательных блоков по выборам депутатов Государственной Думы III-го созыва

В соответствии с пунктами 12 и 9 ст. 56 и 57 Федерального Закона «О выборах депутатов Госдумы Федерального Собрания РФ» редакция газеты «Энсиэли» извещает о том, что оплата за предвыборную агитацию составляет 3000 рублей за одну страницу, 1500 руб. за 1/2 страницы, 750 рубл. - за 1/4 стр., 375 руб. - за 1/8 стр. и т.д.

Предвыборные материалы публикуются только после одобрения, что является решающим условием очередности выхода материалов.

«Нам» телестудия биэриилэрэ эфиргэ сайынгы режимин нэдиэлэҕэ иккитэ: оптуорунуһукка, чэппизэргэ киз-һэ 7 чаастан тахсаллар. Телестудия администрацията

Продается приватизированная квартира с газовым отоплением в с. Аппаны. Мебель стенка. Цена по договоренности. Обращаться по тел. 22-7-11.

УАЗ-469 1994 с. уонна «Урал» мотоцикл 1992 с., пробега 8000 км. атыһыланаллар. Сыаната кэпсэти быһыытыннан. Билсизэр телефон 21-6-24.

Фото Скан производит: фотопечать, проявку цветное сканирование, увеличение фотографий. Изготовление пригласительных открыток (юбилей, свадьба, новоселье), виньеток, вкладышей для приветственных адресов, календарей, плакатов. С. Нам, ул. Ленина 1 (старая почта) с 10 ч. До 18 ч. Перерыв с 13 ч. до 14 ч.

Намская ДМШ им. З. Винокурова проводит набор учащихся на новый 1999-2000 учебный год на следующие отделения: 1. Фортепианное 2. Народное (баия, домра) 3. Хореографическое 4. Художественное Справки по тел. 2-18-82. Администрация школы

Хос арендабытын. Билсэр тел. 22-1-40, үлэ чааһыгар 21-8-75 Александра Михайловна.

Арендуем теплый гараж 4x10 кв.м. Тел. 21-5-50.

Нам селотун иһигэр тутулла турар объектарга плотник-столяр биригээдэтэ наада. Төлөбүрү дуоҕабар быһыытыннан. Тел. 21-3-62. Ж/ф «Дьулур»

Table with 3 columns: phone numbers, names, and positions. Includes 'Вниманию предпринимателей...' and 'СПИСОК АБОНЕНТОВ с. ГРАФСКИЙ БЕРЕГ'.

РЕДАКТОРЫ СОЛБ. Г.К. ЭВЕРСТОВ. ОУДЭЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 21496; иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21640; бухгалтерия — 21332; факс — 21332; «НАМ» ТРК — 21632; редакционной издательской система — 21141.

Талыһына уонна таһылына «Энсиэли» хаһыат редакциянай-издательской систематыгар. Хаһыат Дьокуускайга «Сахаполиграфиздат» НИПК бэчээттэнэ, Орджоникидзе уул. 38. Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лис. Индекс — 54889. Тираһа — 2199. Бэчээкэ илии батанна — 12:00 ч. 08.09.99 с. Саһаһын №-рэ — 111.